

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради ID 11616
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії: Харламенков Микола Миколайович, закінчив у 2012 році Київський національний університет імені Тараса Шевченка за спеціальністю 052 «Політологія». Працює: підприємницька діяльність та навчання в аспірантурі Національного університету «Острозька академія».

Виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Філософія».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національного університету «Острозька академія» Міністерства освіти та науки України, м. Острог від 22 грудня 2025 року № 135, у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради – Петрушкевич Марії Стефанівни, доктора філософських наук доцента, завідувача кафедри філософії та культурного менеджменту Національного університету «Острозька академія».

Рецензента – Кральнока Петра Михайловича, доктора філософських наук, професора, завідувача кафедри теорії та історії держави і права Національного університету «Острозька академія».

Офіційних опонентів – Бойченка Михайла Івановича, доктора філософських наук, професора, професора кафедри теоретичної та практичної філософії Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
Ковтун Наталії Михайлівни, доктора філософських наук, професора, завідувача кафедри філософії та політології Житомирського державного університету імені Івана Франка;
Дубняка Златислава Олександровича, доктора філософії, доцента кафедри філософії Львівського національного університету імені Івана Франка.

на засіданні 10 лютого 2026 року, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки Харламенкову Миколі Миколайовичу на підставі публічного захисту дисертації «Християнська генеза англосаксонської ліберальної традиції» за спеціальністю 033 Філософія.

Дисертацію виконано у Національному університеті «Острозька академія» Міністерства освіти та науки України, м. Острог.

Науковий керівник: Шевчук Дмитро Михайлович, доктор філософських наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи Національного університету «Острозька академія».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація виконана державною мовою. Робота містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, що мають істотне значення для розвитку у галузі філологічних наук, а саме:

вперше:

-системно досліджено вплив конкретних християнських ідей на ключові положення вчення англосаксонських ліберальних авторів. Зокрема, концепт спонтанного соціального

порядку проаналізовано крізь призму теорії М. Вебера та провідних пуританських теологів;

- встановлено зв'язок між протестантськими тираноборчими трактатами та ліберальними концептами обмеженого врядування, індивідуальної свободи, політичної свободи та індивідуалізму;

- встановлено, що концепція сумління Лорда Актона є алюзією на християнське вчення про істину і свободу та становить головну засадничу ідею англосаксонського лібералізму;

- окреслено різницю в політичних поглядах на свободу між англійськими пресвітеріанами та індепендентами, спираючись на засадничі доктринальні віросповідальні документи, а також те, як вони репрезентували загальні умонастрої англійського революційного табору та міру їхнього впливу на загальний прогрес свободи;

- підтверджено обґрунтованість ліберального твердження про спонтанне еволюційне формування базових ліберальних ідей, смислів, концептів через встановлення християнської генези лібералізму.

Разом з тим, в результаті проведеного дослідження християнської генези англосаксонської ліберальної традиції було **уточнено**:

- розуміння основних християнських політичних ідей та способів їх еволюційного історичного проникнення в ліберальну теорію;

- роль і значення соціальної доктрини кальвінізму для розвитку тираноборчої традиції;

- розуміння поняття «свобод» як частини природного права Дж. Лока, що не є його винаходом, а є досить давньою християнською ідеєю, яка зокрема широко поширена в релігійно-політичних трактатах XVI-XVII століть;

- англосаксонське ліберальне уявлення про свободу як таку, що обмежена мораллю, законом і соціальними зобов'язаннями та є не лише складовою природного права, але й пов'язана з християнськими ідеями, відображеними в політико-богословських трактатах.

За змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року.

Здобувач опублікував 4 наукових статті у фахових виданнях (категорія Б). Також за темою роботи оприлюднено 2 додаткових публікації.

Зарховані статті за темою дисертації згідно вимог пунктів 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року містять обґрунтування отриманих наукових результатів відповідно до мети статті (поставленого завдання) та висновків. Всі наукові праці опубліковано в різних випусках (номерах) наукових видань та мають активний ідентифікатор DOI (Digital Object Identifier):

1. Харламенков, М. (2023). Різновиди ліберальної традиції відповідно до класифікації Фрідріха Гаска. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філософія, (24), 48–54. <https://doi.org/10.25264/2312-7112-2023-24-48-54>

2. Харламенков, М. (2023). Християнська генеза лібералізму: від соціального вчення кальвінізму до Джона Лока. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філософія, (25), 63–69. <https://doi.org/10.25264/2312-7112-2023-25-63-69>

3. Харламенков, М., & Шевчук, Д. (2024). Християнське та секулярне розуміння індивідуалізму в ліберальній політичній думці. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філософія, (26), 23–31. <https://doi.org/10.25264/2312-7112-2024-26-23-31>

4. Харламенков, М. (2025). Правда як релігійна детермінанта свободи в ліберальній теорії лорда Актона. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філософія, (28), 68–76. <http://doi.org/10.25264/2312-7112-2025-28-68-76>
5. Харламенков, М. (2024). Ідеї Ж. Кальвіна і християнські джерела лібералізму. За результатами Всеукраїнського круглого столу «Читання пам'яті Івана Бойченка – 2023. Людина. Історія. Справедливість» (20 жовтня 2023 р.). Київ: Знання України, 105–108.
- У дискусії взяли участь голова ради (Петрушкевич М. С.), рецензент (Кралюк П. М.), офіційні опоненти (Бойченко М. І., Ковтун Н. М., Дубняк З. О.) та висловили зауваження:
1. Дисертант значною мірою сконцентрувався на поглядах Фрідріха Августа фон Гаєка та Джона Дальберга-Актона на питання лібералізму, часто підходячи до них некритично. Певно, не варто сприймати ці погляди як «істину в останній інстанції». Слід враховувати, що вони є продуктами певного часу й інтелектуально-культурних середовищ.
 2. Не варто абсолютизувати поділ лібералізму на англосакський та континентальний, притаманний Ф. фон Гаєку. Також в цьому контексті дискусійний момент роботи також пов'язаний із здійсненням у роботі розрізненням і порівнянням ліберальних традицій.
 3. Говорячи про роль християнства, зокрема певних ідеологем, базованих на Біблії, на формування лібералізму, варто враховувати, що ці ідеологеми мають «універсальний характер» (як, зрештою, й ідеологеми ісламу, індуїзму, буддизму тощо). Інша річ, як вони інтерпретуються в певному політичному й культурному контексті.
 4. Дисертант надмірно акцентує увагу на ірраціональності і самоврядуванні ринку, яке межує зі сваволею, як основними чинниками становлення політичного і загалом суспільного порядку сучасних демократій.
 5. У роботі не завжди історично чітко визначено роль християнських чинників на формування традиції англо-саксонського політичного лібералізму. Так, не згадано емансипативно-революційну роль діяльності Джона Вікліфа та його послідовників у 14-15 століттях у Британії, що значною мірою підготувало ґрунт як для поширення протестантизму і зрештою утвердження англіканства в Англії, так і для реформування політичної системи Британії у напрямі поглиблення її лібералізму.
 6. Недостатньо враховано важливу концептуальну значущість філософської традиції шотландської школи, яка не лише акцентувала увагу на доступному кожній людині здоровому глузді, але й вказувала на спільноту як на джерело здорового глузду («common sense»), а також на важливу роль соціальних інститутів, які виникають на цьому спільному ціннісному ґрунті.
 7. Сумнівним є практичне зближення і концептуальне майже ототожнення автором дисертації деяких політекономічних термінів: у тексті дисертації знаходимо в контексті аналізу концепту «спонтанного порядку» також фокусування автора на «“спонтанному ринковому порядку”», який має відповідники у вигляді понять “ринкова економіка” та “капіталістична система”».
 8. Автору дисертації варто було ширше залучати напрацювання своїх українських колег-філософів, які здійснювали свої кваліфікаційні дослідження за дотичною проблематикою. Також більш ґрунтовної розробки потребує аналіз евристичного потенціалу англосаксонського типу лібералізму в соціокультурній реальності сучасної України.
 9. У дисертаційній роботі філософського спрямування, зазвичай недоречною є акцентація на використанні методів індукції, дедукції, аналізу, адже апіорі ці методи є висхідними способами мислення людини і складовими інших, загальнонаукових та спеціальнонаукових методів наукового дослідження.
 10. У дисертаційній роботі, аналізуючи ідеї лорда Актона, автор на с. 116 робить цілком слушний висновок про те, що у XX столітті «саме макіавеллізм поступово почав домінувати в політичній теорії та практиці». І надалі розглядає макіавеллізм через призму ідей Ганни

ПІДПИС
ПІДТВЕРДЖУЮ
НАЧАЛЬНИК ВІС
КАДРІВ НАУ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
"ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ"
02554101
КАНЦЕЛЯРІЯ
THE NATIONAL UNIVERSITY
OF "OSTROH ACADEMY"

Петро Косов *М. Г.*
В *П. Б. Демид*